

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: נטילת ידיים (ל)

ההפטרה: "הדבר אשר" (ירמיה מו)

ה' שבט תש"פ 1309 (שנה כה')

פרשת בא

"לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מבתותיו" (י, כג)

אומר החידושי הר"ם: החושך הגרוע ביותר הוא כאשר איש אינו רוצה לראות את אחיו בצערו ולהושיט לו עזרה, והתוצאה היא "ולא קמו איש מבתותיו" - שכאשר הוא נופל אין הוא עצמו יכול למוש ממקומו אפשר שזו כוונתם של חז"ל שאמרו שעוביו של החושך היה כדינר זהב, כי הרדיפה אחר דינר זהב מגבירה בבני אדם את האנוכיות, שלא ירצו ולא יוכלו לראות את צערו ודחקו של הזולת.

"ושמרתם את המצות... ושמרתם את היום הזה לדורותיכם לזוֹכָת עולם" (יב, יז)

רבי יאשיה אומר: אל תהיי קורא "את המצות" אלא "את המצוות", כדרך שאין מחמיצים את המצות כך אין מחמיצים את המצוות בבחינת: "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה", שאם באה לידך עשה אותך מיד. ועוד "אל תחמיצנה" - אל תקיימה בפנים חמוצות - בלי רצון וחשק כאילו כפאך השד אלא מרצון, בשמחה ובהתלהבות.

"אח" חונך

מעשה שהיה

אני בן 14.5 ומתגורר בירושלים, אני בכור במשפחה בת שבע נפשות. אבי איש עסקים ואימי עוסקת בחינוך. מאז ומתמיד הורי העריכו אותי מאוד, אבי היה נהנה לשוחח איתי ולשתף אותי בעניינים שונים, הוא היה גאה בי מאוד ונהג להתפאר בי ובדברי החכמה שאמרת. בגיל 7 לערך החלו בעיות ביני לבין הורי, איני זוכר בדיוק איך זה התחיל, אני משער שביקשתי מהם משהו והם סרבו ואז התחצפתי בצורה שהדהימה אותם, אבי ניסה לשוחח איתי והסביר שדיבור כזה לא יתכן אבל אני הוספתי דברי חוצפה והמצב הסתבך עוד יותר. מכאן החלה מסכת חיים לא פשוטה, הורי ניסו להתמודד איתי בכל מיני דרכים, אם בטוב ואם ברע והתיעצו עם מומחים, שאמרו שיש אצלי פער בין השכל לבין הרגש. הייתי ילד עקשן ווכחן ואף שקיבלתי מהורי רבות הרגשתי ילד מסכן שהוריו מתעללים בו. הבעיות רק החמירו וכל ניסיון להעניש אותי נענה בהשתוללות, הייתי מציק לאחי ואחיותיי ומפעיל טרור בבית. בתוך תוכי כעסתי על עצמי ולפעמים אף הבעתי חרטה והבטחתי להשתנות, אבל מהר מאוד חזרתי לסורי וההתנהגות שלי הייתה בלתי נסבלת. באחד הימים פנה אלי המחנך וביקש שאלמד חברותא עם בחור צעיר שלמד בישיבה בשכונה שלנו, לימוד כזה היה מקובל בבית ספרנו ואני הסכמתי. מיכה מצא חן בעיני מהרגע הראשון, הלימוד בחברתו היה מעניין והוא היה מספר לי דברים מעניינים על החיים, הוא הזכיר לי את הימים היפים שחוויתי עם אבי. מה שהקסים אותי יותר מכל היה חוש ההומר שלו, מיכה העריך אותי מאוד וגם אמר לי בכל הזדמנות שמעולם לא פגש ילד חכם כמוני, נעים הליכות ובעל טקט.

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * שעון חורף * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:39 - 8:42

כניסת שבת: 4:54 יציאת שבת: 5:46 יציאת ש"ר"ת: 6:20

מצד אחד נהניתי מהמחמאות ומצד שני אמרתי לעצמי: "אם הוא רק היה יודע....".

שבת אחת הוא הזמין אותי לסעודת שבת בישיבה שלו וערך לי הכרות עם כמה מחבריו, בליבי פנימה רציתי להיות כמותו, גם לומד וגם בחור שיש לו המון חברים.... רציתי לשתף אותו במה שקורה לי בבית אבל התביישתי לגלות את הצד האחר שלי, אבל יום אחד זה קרה.... פעם אחת לאחר מריבה רצינית עם הורי, עשיתי משהו שטרם העזתי לעשות, ברחתי מהבית באמצע הלילה, הסתובבתי במשך כמה שעות ברחובות הסמוכים עם נעלי בית. לא ידעתי מה לעשות, מחד לא רציתי להישאר ברחוב ומאידך לא רציתי להשפיל את עצמי ולחזור הביתה. הורי לא חיפשו אותי וזה הכעיס אותי, בעודי מתהלך אנה ואנה לפתע ראיתי מולי את מיכה החברותא שלי, שאמר לי בשיא הטבעיות: "לילה טוב, מה אתה עושה כאן בשעה כזו?", "אמ... סתם מטייל" השבתי, "בנעלי בית אה? אתה נמצא באיזו צרה נכון?", אני הודיתי: "בערך", "אז אתה מגיע 'בערך' לישיבה עכשיו, יש לי תחושה שאם אתה נמצא כאן בשעה כזו ולא בבית, זו סיבה טובה להציע לך לבוא לישיבה". חייכתי במבוכה, לא היה טעם להכחיש את דבריו. הגענו לישיבה הוא ביקש ממני שאתקשר להורי להודיע להם היכן אני, לא התנגדתי. הוא הביא אותי לחדר האוכל של הישיבה ודאג לי לארוחה עשירה.

אח"כ הוא אמר: "אתה לא חייב לי כלום אבל אני חושב שאתה רוצה לספר מה עובר עליך". סיפרתי לו הכל הוא הקשיב בשקט, לא ניסה להצדיק את הורי אך גם לא הצדיק אותי, רק ישב והקשיב בשקט רב ואח"כ אמר: "זה מאד מעניין מה שאתה מספר, אבל אני לא יכול להגיד לך מדוע". זה סיקרן אותי "אולי בכל זאת?" ניסיתי, "אחשוב על זה, אבל בטח לא היום". הוא הציע שאחזור הביתה, הסכמתי והוא ליווה אותי, הורי קיבלו אותי בלי לשאול שאלות. נפגשנו לאחר שבוע ושוחחנו על התופעה של ילדים שאינם מסתדרים עם ההורים, הוא אמר שיש ביניהם הרבה ילדים בכורים, מהם טיפשים ומהם חכמים.... "למה אתה מדבר על אשמת הילדים? איפה ההורים בתמונה?" שאלתי, הוא הביט בי, נאנח ושאל: "תגיד, ההורים שלך מכים אותך? הם מעליבים אותך עלבונות קשים? צוחקים עליך? לועגים לך?", "לא, אבל הם מלאי כעס עלי, כל הזמן כועסים". הוא הקשיב ולא התווכח, "תגיד, הם מונעים ממך אוכל בגדים, משחקים, טיולים והנאות?", "לא, יש לי שפע מכל אלה". ואז הוא אמר לי: "אני יודע בדיוק מה אתה מרגיש", והוא החל לתאר את הרגשות שלי, הכעסים והמצב שלי בבית, את העימותים עם ההורים, מה הייתי רוצה ומה קורה בפועל, כמה אני כועס עליהם וכמה אני אוהב אותם. כמה אני מתוסכל ולא יודע מה לעשות עם עצמי, הוא קרא אותי כמו ספר פתוח. "מאיפה אתה יודע את כל זה?" שאלתי, "כי אני הייתי בדיוק כמוך", סודו נחשף. הוא החל לספר על ילדותו, הסגנון היה דומה לשלי, הוא תאר את עצמו כילד בלתי נסבל וסיפר שעשה דברים שגרמו לו להיות מסולק מבתי הספר ולהסתבך עם ילדים... לא האמנתי שהוא מדבר על מיכה, הבחור החכם והמקסים שאני רואה מולי... "איך הגעת למה שאתה היום?", "זה הסיפור בפני עצמו", סכמנו שנשוחח על כך בהמשך. כחודש לאחר מכן הוא סיפר לי כי הצמידו לו חונך שמאד בנה אותו.. הוא סיפר לי המון על הוריו והיחסים שלו עמהם, בזכותו הצלחתי לראות את שני הצדדים, את נקודת ההסתכלות שלו כילד ומצד שני את נקודת המבט של ההורים, והסיכום היה ברור ששום דבר לא הצדיק את ההתנהגות שלו, "אז איך אתה מסביר? למה באמת עשית להם את זה?", "גיל ההתבגרות אינו פשוט, הילדים הופכים לנערים ומרגישים עצמם הכי חכמים, יש כל מיני תהליכים גופניים ונפשיים שלא תמיד הם יודעים להתמודד איתם", "ואיך החונך ההוא עזר לך?", "הוא פשוט הקשיב לי, לא שפט אותי, לא ניסה להסביר לי שאני טועה, הוא שאל שאלות שהתשובות עליהן גרמו לי להבין דברים משני הצדדים. הוא גרם לילד שבי לגדול והצליח לחבר בין החכמה שלי לרגשות. תוך שנים אחדות

הפכתי לבחור שקול ומאוזן, השלמתי עם הורי והתחלתי לגרום להם נחת במקום הסבל שגרמתי להם בימי ילדותי, דמעות עלו בעיני, ידעתי שזה בדיוק מה שאני עושה להורי, סבל והרבה, "הייתי רוצה להכיר את החונך שלך" ביקשתי, "בשמחה, אברר אם הוא מוכן להיפגש אתך, הוא אדם מיוחד וחכם מאד ואני בטוח שאם תתחברו זה יעשה לך רק טוב". מכאן אלך המצב השתפר, ההתנהגות שלי הפכה להיות בוגרת יותר והמריבות בבית פחתו. המלמדים החלו לשבח בהתפעלות על השינוי שעברתי, הורי התרגשו מאד וביטאו זאת במילים וגם במתנות שהרעיפו עלי. התקבלתי לאחת הישיבות הטובות, אני שמח על המעבר אך הפרידה ממיכה היתה קשה לי כי נפשי נקשרה בנפשו, ידעתי כמה אני חייב לו וסיכמנו שנהיה בקשר. בליל שבועות למדנו בהתמדה כל הלילה ולקראת שחרית אמרתי לו: "אתה יודע, יש לך חוב שלא פרעת", "תזכיר לי" ביקש. "הבטחת שתערוך לי הכרות עם החונך, אני חושב שהגיע הזמן", "אין בעיה, אני חושב שהוא לומד באחד מבתי הכנסת הסמוכים, בוא נלך". הייתי מסוקרן, בדרך הוא נתן לי כמה עצות בסיסיות להצליח בישיבה. לאחר כ-20 דקות הגענו לבית כנסת שאני מכיר היטב, הוא הוביל אותי לחדר צדדי, "אני אקרא לו לכאן ונשוחח", חיכיתי במתח, הדלת נפתחה מיכה נכנס ראשון ואחריו... נכנס אבא שלי, הלם! בתחילה שאלתי את עצמי: מה אבא שלי עושה פה! איך נסביר לו על האדם השלישי שיכנס? ורק אז הגיעה תחילתה של ההבנה, "תזכיר, זה החונך שלי האיש מיוחד ששמעת עליו ממני וכל כך רצית להכיר, זה אבא שלך, אני שמח שהצלחתי להחזיר לו את מה שהוא נתן לי" אמר לי מיכה. לא אוכל לתאר מה שקרה שם, אני ואבי התחבקנו חיבוק גדול ובכינו זה על צווארו של זה... כשסיימנו גילינו שאנו לבד, מיכה היה חכם כדי להשאיר אותנו לבד ברגע המיוחד הזה. הבנתי שכל מה שקרה היה בהכוונתו של אבי, שלא הצליח להתקרב אלי ומצא דרך לשלוח אלי מלאך טוב שייתן לי מה שרצה לתת לי ואני לא רציתי לקחת. אני מודה לה' על השליח ששלח לי להפוך אותי למה שאני, לחונך שלי ולאבי מורי שהיה החונך של החונך שלי. (ילדים מספרים על עצמם 12-חיים וולדר)

הלכות נטילת ידיים סיכום [ג]

פינת ההלכה

- א. דבר שטיבולו במשקה** - מאכל שטיבולו במשקה כגון: מים [וכן חלב, טל, יין ענבים, שמן זית, דבש, וכו'] והמאכל רטוב [מאוד] מאחד מהמשקים הללו צריך ליטול ידיו ללא ברכה (שו"ע סי' קנח ס"ד).
- הטעם:** משום טומאה. (משנ"צ סי' קנח ס"ק יא). דוגמא: האוכל פרי ששטפו מתחת ברז מים והוא רטוב צריך ליטול ידיו לפני שאוכל את הפרי או שייבש את הפרי לפני שאוכל אותו.
- דרך הנטילה:** כמו בנטילת ידיים לסעודה אך ללא ברכה.
- אמנם ישנם 3 מצבים שבכל מצב בפני עצמו אנו מחמירים להצריך נטילת ידיים בדבר שטיבולו במשקה, אך בצירוף של שני מצבים יחד מתוך שלושה אנו מתירים לכתחילה שלא ליטול ידיים לדבר שטיבולו במשקה (הליכות עולם לרש"ז עובדיה יוסף ח"א עמ' קל-קלא).**
- המצבים:** (א) כשאוכל ע"י כף או מזלג.
- (ב) כשהמשקה שטובל בו בושל קודם.
- (ג) כשהמאכל שטיבולו במשקה הוא פחות מכזית [27 גרם] (חשוב כזית הוא במצטרף ז"א אם הטבלתי חתיכה פחותה מכזית ועוד חתיכה הרי הם מצטרפים לכזית (פסקי תשובות סי' קנח ס"ק 76 ו-90) (ע"פ הליכות עולם ע"פ הלכה כדורה סי' קנח ס"ז, ילקו"י סי' קנח ס"ב).
- ב. נטילת ידיים לתפילה** - כל אדם צריך ליטול ידיו לפני התפילה בין בשחרית (שו"ע סי' כז ס"ד) בין במנחה (שו"ע סי' רלג ס"ב) בין בערבית (משנ"צ סי' רלג ס"ק טו, כה"ח ע"פ סי' קנח ס"ק יג) ללא ברכה (שו"ע סי' כז ס"ה, סי' רלג ס"ב).
- הטעם:** לנטילה משום נקיות [שמא נגע במקומות המטונפים] (משנ"צ סי' ד ס"ק לט, ב"ח היטב סי' ד אות ד ועוד) וגם משום "היכון", שהרי התפילה היא במקום קורבנות וכמו שהכהנים היו מקדשים ידיהם לפני עבודת הקורבנות ע"י נטילה כן מצווים אנו ליטול ידינו קודם התפילה (גמ' זכרותו טו, כה"ח סי' רלג ס"ק יג, פסקי תשובות ע"פ סי' קנח ס"ק 25).

דרך הנטילה : * מעיקר הדין הנטילה היא עד סוף קשרי האצבעות וראוי להחמיר לכתחילה וליטול עד סוף כף היד [עוד חיבור לזרוע] (הלכה ברורה סי' ד ס"ג, פסקי תשובות סי' ד ס"ג ועוד).

* מספיק נטילה פעם אחת (פסקי תשובות סי' ד ס"ג) ע"י ששוטף ידיו תחת ברז מים, מ"מ טוב ליטול ע"י כלי (שו"ת אור לאוין ח"ב פ"מה ס"כד, פסקי תשובות סי' ד ס"ג, והא"ש מרדכי ח"ב שער יב עמ' רב).

ג. נטילת ידיים של שחרית- כל אדם בקומו משנתו בבוקר צריך ליטול את ידיו (שו"ע סי' ד ס"א) ולברך "על נטילת ידיים" (שו"ע ס).

הטעם: לנטילה משום רוח רעה השורה על הידיים (ועוד טעמים) (שו"ע ס"ב).

דרך הנטילה : * לכתחילה צריך ליטול ידיו עד סוף כף היד (בא"ח תולדות סי' ג) ואם אין לו מספיק מים ייטול עד סוף קשרי האצבעות (ע"פ שו"ע סי' קס"ד לעניין נטילת ידיים לסעודה וה"ה כאן ע"פ שו"ע סי' ד ס"ז ומשנ"ב ס"ק ת, פסקי תשובות סי' ד ס"ג) ואעפ"כ נוטל ידיו בברכה (הלכה ברורה ס"ית, ילקו"י סי' ד ס"ו).

* לכתחילה ייטול ידיו מכלי ומ"כ גברא" [היינו שהשפיכה מכאדם ולא מהברז] (בא"ח תולדות ש"א ס"א, כה"ח סי' ד ס"ק כז, שו"ת אור לאוין ח"ב פ"א, הלכה ברורה סי' ד ס"ב, ילקו"י סי' ד ס"א, פסקי תשובות סי' ד ס"ג) ובדיעבד כשאין לו כלי שוטף ידיו תחת ברז מים [כאמור להלן 3 פעמים לסירוגין], אך לא יברך "על נטילת ידיים" משום ספק ברכות להקל (כה"ח סי' ד ס"ק י, שו"ת יצי"א לרש"ל עובדיה יוסף ח"ט אור"ח סי' קח ס"יא, ילקו"י סי' ד ס"א, הלכה ברורה ס).

* במהלך הנטילה יערה מים על ידיו שלוש פעמים לסירוגין, כדי להעביר את הרוח הרעה השורה על הידיים (שו"ע סי' ד ס"ב). אבל אם הנטילה לא היתה לסירוגין אע"פ שנטל שלוש פעמים או שהיתה פחות משלוש פעמים אפילו לסירוגין אין נטילה זו מועילה להסיר את הרוח הרעה מעל ידיו (משנ"ב סי' ד ס"ק י, כה"ח סי' ד ס"ק יב, בא"ח תולדות ש"א ס"א, הלכה ברורה סי' ד ס"ז, עיין ילקו"י סי' ד ס"ד).

* **סדר הנטילה לסיכום:** ממלא נטלה במים כשהיא ביד ימין ואח"כ מעבירה ליד שמאל ושופך על יד ימין ומעביר נטלה ליד ימין ושופך על יד שמאל ושוב מעבירה ליד שמאל ושופך על יד ימין ומעביר נטלה ליד ימין ושופך על יד שמאל (בא"ח ס"א, כה"ח סי' ד ס"ק יב, הלכה ברורה סי' ד ס"ז, ילקו"י סי' ד ס"ד) שזה סה"כ 3 פעמים לסירוגין (שו"ע סי' ד ס"ב) ואחרי הנטילה בעוד ידיו רטובות מברך "על נטילת ידיים" ואח"כ מנגבם (בא"ח ס"ה, ילקו"י ס"יט, הלכה ברורה ס"ח).

ד. נטילה אחר שינת צהרים- הישן ביום שינת צהרים צריך בקומו משנתו ליטול ידיו, אך לא יברך "על נטילת ידיים" (ע"פ שו"ע סי' ד ס"טו והרמ"א ס, בא"ח ס"א תולדות ס"יג, כה"ח סי' ד ס"ק נו, פסקי תשובות סי' ד ס"ז, ילקו"י סי' ד ס"ב, הלכה ברורה סי' ד ס"מז).

הטעם: לנטילה שמא נגע במקומות המכוסים (עיין ילקו"י ס) וטעם נוסף יש להסתפק אם הלילה גורם לרוח רעה או השינה גורמת (אפילו ביום) ולכן מספק נוטל ללא ברכה (משנ"ב ס"ק לז).

דרך הנטילה: כמו נטילת ידים של הבוקר אך ללא ברכה (המקורות הג"ל).

ה. הנוגע בבעלי חיים- הנוגע בכינה חייב בנטילה (שו"ע סי' ד ס"יח ועיין שו"ע סי' אז ס"ג, בא"ח תולדות ס"טז, ילקו"י סי' ד ס"עז ועוד) וכן טוב להחמיר ליטול גם כשנוגע בפרעוש ובזבוב (הלכה ברורה סי' ד ס"נט, כה"ח סי' ד ס"פג) וכן הדין כשנוגע בבעלי חיים טמאים או טהורים (הלכה ברורה סי' ד ס"נה, ילקו"י סי' ד ס"עג, עיין כה"ח סי' ד ס"ק פא).

הטעם: לנטילה משום נקיות (בא"ח ש"א תולדות ס"טז, יפה ללב לכה"ח פלאגי סי' ד ס"כו).

דרך הנטילה: רוחץ ידיו תחת ברז מים פעם אחת ללא צורך בכלי וללא ברכה (בא"ח תולדות ס"טז).

ו. נטילת כהנים לנשיאת כפים- הכהן צריך ליטול ידיו לפני שעולה לדוכן לברכת כהנים (שו"ע סי' קכח ס"ו) ואינו מברך על הנטילה (הלכה ברורה סי' קכח ס"ז).

דרך הנטילה: ממלא כלי מים ושופך על כל כף היד רביעית [81 סמ"ק] מים (משנ"ב סי' קכח ס"ק כב, בא"ח תולדות ס"ח) פעם אחת (פסקי תשובות סי' קכח ס"כא).

ז. כללי- כל הנטילות שהם משום נקיות אין צריך למהר וליטול תכף, מה שאין כן אלו שהם משום רוח רעה, צריך למהר ליטול ידיו כדי שלא להשהות את הרוח רעה (משנ"ב סי' ד ס"ק מא, הלכה ברורה סי' ד ס"סד). כגון: נטילה אחרי שירותים, נטילה בקומו משנתו בבוקר, מצוות פריה ורבייה, היוצא מבית הקברות וכדו' שהם משום רוח רעה ויש למהר ליטול (ס).

לקראת טו בשבט ניתן להשיג את **לוח הברכות הצבעוני** ובו ברכה ראשונה ואחרונה של כל המאכלים לפי סדר הא"ב וכן ברכת שהחיינו וברכות הריח, **וכן סדר תרומות ומעשרות צבעוני** עם תמונות להמחשה   לפנות לטל: 08-8644452

שעור לגברים באשדוד כל יום שלישי מ- 8:00-9:00 בערב בנושא: **מסילת ישרים עם הרב לוי בב"כ שבט יהודה בת"ת נחלת מאיר רח' רבי יוחנן בן זכאי אזור ז**

לגבאי בתי הכנסת באשדוד ניתן להשיג חומר בנושא מורא מקדש במועצה דתית אל הרב חיים בן חמו